

INTERNATIONAL HOLOCAUST REMEMBRANCE ALLIANCE

22 November 2017

2010 Документ на Работна група „Образование“ за Холокоста и други случаи на геноцид

Въведение

Основен въпрос, който повдигат много преподаватели и учащи се, е защо се преподава и се изучава Холокостът, когато в историята има толкова много други случаи на масово страдание на набелязани групи? Освен това, защо да се преподава и да се изучава Холокостът, когато други престъпления срещу човечеството се извършват и днес?

Ясното и добре информирано разбиране за Холокоста, парадигматичния геноцид, може да помогне на преподавателите и на учениците да разберат други случаи на геноцид, масови жестокости и нарушения на правата на човека. Преподаването за масови страдания започва едва след Втората световна война или, за да бъдем по-конкретни, след Холокоста – опита на нацистите и техните сътрудници да унищожат изцяло европейската еврейска общност. Отчасти и поради нашето проучване за Холокоста, се разви цяло поле от изследвания за геноцида и вследствие на това в историята бяха възстановени престъпленията срещу арменците, а учените изследват много други случаи на нечовешко отношение – от кланетата на [племето] хереро до сталинистките убийства и прогонване в изгнание, до по-скорошни ужаси в Централна Африка, Судан и Камбоджа.

Както заявява д-р Линда Улф [Linda Woolf] от Университета Уебстър: „Масовото насилие, мъченията, нарушенията на основните права на човека и малтретирането на човешки същества не са нов аспект за човечеството; документирането на такива събития се намира навсякъде в историческите документи. Задължително е обаче да се развие по-добро разбиране на психологическите, културните, политическите и обществените корени на човешката жестокост, масовото насилие и геноцида. Трябва да продължим да разглеждаме факторите, които позволяват на хората колективно и индивидуално да извършват зло/геноцид и въздействието от апатичните наблюдатели като подклаждащо насилие в отношенията между хората. Тъй като един точен прогностичен модел за масовото насилие/човешката жестокост е извън обхвата на човешките способности, ние сме задължени да разработим модел, който да подчертава предупредителните знаци и предразполагащите фактори за човешко насилие и геноцид. С такава информация ние можем да разработим политики, стратегии и програми, предназначени да противодействат на тези зверства“.

В тази серия от документи предлагаме информация и препоръки за преподаватели, които желаят да преподават в сравнителен аспект въпросите на Холокоста, геноцида и престъпленията срещу човечеството. Тези документи включват:

- *Обосновка* за сравнително изучаване, което да свързва Холокоста с други случаи на геноцид и престъпления срещу човечеството, като същевременно се прави преглед на възможните капани, които да бъдат избягвани.
- Изследване на *връзката между термините* „холокост“, „геноцид“, „военни престъпления“ и „престъпления срещу човечеството“.
- Запознаване с произхода на понятието геноцид, въведен от Рафаел Лемкин [Raphael Lemkin] по време на Втората световна война, включването му в международното право и редица алтернативни *дефиниции*, предложени от учените.
- Обзор на развитията в международното право и институции, насочени към *предотвратяване и наказване на престъпления срещу човечеството*
- Предложения на уебсайтове с допълнителна информация и съвети за тези, които желаят да *научат повече за геноцида*.

Понастоящем се разработва още един раздел, очертаващ ключовото съдържание, което трябва да бъде взето предвид при планиране и провеждане на програма за обучение, която свързва Холокоста с други случаи на геноцид и престъпления срещу човечеството.

Този доклад е изготвен само с информационна цел. Фактологията е получена от експерти. ИТФ не дава гаранция за тяхната пълнота, мнение или точност. Нито този доклад, нито становищата, изразени в него, не трябва да се тълкуват като официална позиция на ИТФ или нейните държави членки.

Защо да свързваме Холокоста с други случаи на геноцид и престъпления срещу човечеството?

Макар изучаването на историята на Холокоста да е основна задача в много класни стаи, учителите и учениците често смятат, че сходни случаи на геноцид също трябва да бъдат разглеждани в уроците. Информираността за други случаи на геноцид обаче често е ограничена. В някои случаи има на разположение или са достъпни за учителите много малко проучвания и свидетелства и освен това информацията често е политизирана. Така възниква въпросът дали сравняването на Холокоста с други случаи на геноцид предоставя ценни възможности за обучение на нашите ученици. Този раздел обобщава редица важни причини защо си струва да се предлага подобен сравнителен подход, посочва някои предизвикателства и завършва с някои причини или дневен ред, които не следва да бъдат залегани при сравнителния подход.

Защо Холокостът се свързва или сравнява с други случаи на геноцид, престъпления срещу човечеството и масови жестокости?

1. Често се счита, че Холокостът е породил нашата концептуализация на понятието „геноцид“, което е въведено по време на Втората световна война, до голяма степен като отговор на престъпленията на нацистите и техните колаборатори. Така че Холокостът може да бъде отправна точка и основа за изучаване на геноцида.
2. При сравняването на Холокоста с други случаи на геноцид и престъпления срещу човечеството трябва да е възможно да се изясни разбирането не само за приликите между събитията, но и за ключовите различия. По този начин може да се окаже възможно да се разбере по-добре конкретното историческо значение на Холокоста и как изучаването на Холокоста може да допринесе за разбирането ни за други случаи на геноцид. По същия начин изучаването на други случаи на геноцид може да допринесе за задълбочаване на разбирането на Холокоста.
3. При сравняването на Холокоста с други случаи на геноцид и престъпления срещу човечеството може да бъде възможно да се идентифицират общи модели и процеси в развитието на ситуации, водещи до геноцид. Чрез разбирането на геноцида и при идентифициране на етапи и предупредителни сигнали в този процес, може да се допринесе за предотвратяване на бъдещи случаи на геноцид.
4. Учащите се би трябвало трябва да оценят значението на Холокоста за развитието на международното право, трибуналите и опитите на международната общност да реагира на геноцида в съвременния свят.
5. Сравняването на Холокоста с други случаи на геноцид може да бъде средство да се предупредят младите хора за потенциалната опасност от други случаи на геноцид и престъпления срещу човечеството, които могат да възникнат днес. Това може да засили осъзнаването на собствената им роля и отговорност в глобалната общност.
6. Сравняването на Холокоста с други случаи на геноцид може да спомогне за преодоляване на липсата на признаване на други случаи на геноцид.
7. Знанието за Холокоста може също така да бъде от полза и при обмисляне на начините за справяне с миналото в други общества след геноцид, как общностите могат да отговорят на геноцида и как оцелелите могат да се опитат да живеят с преживяното от тях.

8. Националната история на дадена страна може да бъде причина за свързването на Холокоста с друг случай на геноцид: например защото геноцидът играе важна роля в националната памет.

Също така е важно да се отбележи, че този сравнителен подход крие много предизвикателства. Трябва да се внимава, за да се избегнат множество капани:

1. Сравняването на две отделни исторически събития ще бъде трудно без внимателното им поставяне в исторически контекст и затова изисква добро разбиране и на двете исторически събития. Това е особено предизвикателство, като се има предвид липсата на учебни материали, които в действителност да сравняват/свързват Холокоста с други случаи на геноцид.
2. Разликите между историческите събития са толкова важни и значими, колкото и техните прилики и трябва да се внимава да не се приравняват, принизяват или омаловажават нито Холокоста, нито другите случаи на геноцид, с които се сравнява Холокостът.
3. Важно е да се внимава за разликите при сравняване на случаи на геноцид, което е възможно и легитимно, и сравняването на страданията на отделните жертви или групи жертви, което не е възможно. Необходимо е да се внимава да не се създава йерархия на страданията или да се допуска стойността на дадено сравнително изследване да бъде омаловажавана чрез политически или социални програми или спорни спомени.

Важно е да се знае основанието за сравнението на Холокоста с други случаи на геноцид. Казвайки това се има предвид, че има определени причини или стратегии за сравняване на Холокоста с други случаи на геноцид, които не са плодотворни и това определено трябва да се избягва. Някои от тях са:

1. Връзката с други случаи на геноцид е насочена към скриване на някои аспекти на нечия национална история, като например сътрудничество с нацистка Германия по време на Холокоста.
2. Холокостът се разглежда като средство за политическа власт в съвременната политика и връзката с Холокоста се прави от политически съображения.
3. Връзката с други случаи на геноцид се прави, за да се омаловажи или принизи значението на Холокоста.

Ключови термини

Относно термините „Холокост“, „геноцид“, „престъпления срещу човечеството“ и „военни престъпления“.

В популярния контекст, от медийните дебати до ежедневните дискусии, редица понятия, свързани с масова жестокост – „престъпления срещу човечеството“, „военни престъпления“, „геноцид“ и „Холокост“ – често се използват взаимозаменяемо, създавайки понякога впечатлението, че те имат едно и също значение. Въпреки че тези термини често се споменават в един и същ контекст и наистина могат да бъдат свързани, всеки от тях има много различни и специфични значения. Три от тези термина – престъпления срещу човечеството, геноцид и военни престъпления – се отнасят до правни категории, както и до понятия в научната област. Важно е да се отбележи, че правните категории са много строго дефинирани.

За по-голяма яснота на мисленето и разбирането важно е преподавателите да помогнат на своите ученици да разберат различните значения на всеки от тези термини.

Престъпления срещу човечеството са широко разпространени или системни нападения срещу гражданското население, независимо дали хората са собствени граждани или не и независимо от това дали нападенията са извършени по време на война или в мирно време. Нападенията могат например да представляват убийство, изстребление, принудително изселване, робство, изнасилване, изтезания и други нехуманни действия. Престъпленията срещу човечеството по същество се отнасят до нарушаване на общи човешки права и ценности. Това също така е и събирателна категория на международното право, в която попадат и „военните престъпления“ и „геноцидът“.

Военните престъпления са престъпни деяния, извършени по време на въоръжени конфликти, а терминът се отнася до тежки нарушения на правилата на военните действия. Тези правила са определени в редица международни споразумения, преди всичко Женевските конвенции. Тези правила на военни действия са предназначени да защитават цивилни граждани, жени, деца, военнопленници и болни или ранени военни по време на въоръжени конфликти. Деяния като изтезания, унищожаване на имущество и убийства на цивилни или заложници могат да се определят като военни престъпления, както и разрушителното унищожаване на градове и села или каквито и да са опустошения, които не са оправдани от военна необходимост. Военните престъпления се извършват като част от по-голяма политическа или военна кампания.

Геноцидът означава координирано и планирано унищожаване на група хора (като тази „група“ е определена от извършителите). Макар че геноцидът почти винаги е придружен от масови убийства, това престъпление е опит да се унищожи групата, а не непременно да се убият всички членове на тази група. Някои наричат геноцида „престъплението на престъпленията“. Други определят геноцида като крайно престъпление срещу човечеството, защото целта на геноцида е да премахне част от човечеството.

Геноцидът е дефиниран в *Конвенцията на ООН за предотвратяване и наказване на престъплението геноцид* от 1948 г. Според нея деянията представляват геноцид, ако са извършени „с намерение да бъде унищожена изцяло или отчасти една национална, етническа, расова или религиозна група като такава“. Докато това е юридически приложимото определение за геноцид, терминът геноцид предхожда Конвенцията от 1948 г. и малко учени са напълно удовлетворени от това определение, отчасти поради практическите трудности при доказване на „намерението“. Учените вече десетилетия представят и обсъждат редица алтернативни дефиниции за това какво представлява „геноцид“, често искайки да се

разшири списъкът на групите, съдържащи се в определението на ООН. (За някои примери за алтернативни дефиниции, моля, вижте приложения документ [Дефиниране на геноцида](#).)

Холокостът, нацистката програма за убиване на всички европейски евреи по време на Втората световна война, днес се определя като геноцид. По време на Нюрнбергските процеси непосредствено в следвоенния период извършителите не са обвинени за престъплението геноцид, а за агресия, военни престъпления, престъпления срещу човечеството и други престъпления (причината е, че престъплението геноцид не е било въведено в международното право до Конвенцията на ООН за геноцида от 1948 г.).

Холокостът често се нарича парадигматичен геноцид. По много начини Холокостът служи като еталон за други случаи на геноцид. Някои от причините за това са:

- терминът „геноцид“ не е съществувал преди Холокоста, а е създаден през 1943 г. от полския еврейски адвокат Рафаел Лемкин в отговор на нацистките престъпления
- Холокостът е бил екстремна форма на геноцид, при която извършителите се опитват да унищожат човешка група чрез опита да се убие всеки член на тази група
- Холокостът е добре документиран, проучен и публично известен
- Холокостът се смята за вододелно събитие в световната история
- въздействието на Холокоста върху нашето сегашно западно общество е огромно, тъй като той се е случил в сърцето на Европа
- силното му място в нашата колективна памет означава, че други случаи на геноцид често се наблюдават и тълкуват през обектива на нашето разбиране за Холокоста

Как тези термини се отнасят един към друг?

В международното право престъпленията срещу човечеството могат да се разглеждат като събирателна категория на международните престъпления. В тази категория попадат:

- Геноцид
- Военни престъпления
- Агресия

Геноцидът се различава от другите престъпления срещу човечеството с намерението изцяло или отчасти да се унищожи определена група хора. Другите престъпления срещу човечеството не изискват такова конкретно намерение да се унищожи група.

Някои престъпления срещу човечеството – като използването на принудителен труд, масови убийства на цивилни лица, конфискуване на имущество и депортация – могат да бъдат прелюдия към геноцид или част от неговото провеждане. Тези престъпления срещу човечеството обаче не винаги водят до геноцид, нито пък те винаги са част от геноцид.

Холокост е името, с което е наречен един конкретен случай на геноцид: опитът на нацистите и техните колаборатори да унищожат еврейския народ. Другите случаи на геноцид, извършени от нацистите по време на Втората световна война, са геноцидът на поляците и ромите. Всички те представляват опит за унищожаване на група хора и са били придружени от масови убийства. Геноцидът на еврейския народ обаче е безпрецедентен в своята съвкупност: в опита на нацистите да убият и последния евреин – мъж, жена и дете. Въпреки че този опит за пълно изстребване е отличителна черта на Холокоста, важно е да се отбележи, че той не съставлява част от определението за геноцид. Геноцидът се дефинира като намерение да се унищожи една група, а не непременно да се убие всеки член на тази група. Така че, макар Холокостът да е екстремен пример за геноцид, той не бива да се приема като праг за дефинирането на геноцида: не е необходимо други престъпления да са стигнали до тази крайност, за да бъдат определени и наказвани като геноцид съгласно международното право.

Дефиниране на геноцида

Някои примери за това как е бил дефиниран геноцидът

Терминът „геноцид“ е въведен по време на Втората световна война от адвоката Рафаел Лемкин, за да обозначи умишлено унищожаване на национални групи въз основа на колективната им идентичност. Целта на Лемкин е била да използва този термин, за да създаде международноправна рамка, с която да се предотврати и накаже онова, което британският премиер Уинстън Чърчил е описал като „престъпление без име“. В това Лемкин е бил изключително успешен: през 1948 г. новата ООН е била убедена да изготви проект на Конвенцията на ООН за геноцида.

Международноправната дефиниция на престъплението геноцид се намира в член II от Конвенцията за предотвратяване и наказване на престъплението геноцид от 1948 г.

Член II: В тази конвенция геноцид е всяко от следните действия, извършени с намерение да бъде унищожена изцяло или отчасти национална, етническа, расова или религиозна група като такава:

- a) убиване на членове на групата;
- b) причиняване на тежки телесни или душевни повреди на членове на групата;
- c) умишлено налагане на групата на условия на живот, целящи нейното пълно или частично физическо унищожение;
- d) налагане на мерки за предотвратяване на ражданията в групата;
- e) насилствено предаване на деца от групата на друга група.

Въпреки че това остава единствената правна дефиниция на геноцида, все пак трябва да се отбележи, че много учени не са съгласни с това определение, тъй като намират, че списъкът с възможните групи жертви е твърде стеснен или че необходимостта да се докаже намерение е твърде завишена. По-долу са дадени редица предложени алтернативни определения.

Адам Джоунс [Adam Jones] в своя „Геноцид: всеобхватно въведение“ (*Genocide: A Comprehensive Introduction*) съставя следния подбор от научни дефиниции за геноцид, които могат да бъдат полезни за преподавателите и за обучаваните с оглед да възможността да разсъждават върху тях. Някои учени се появяват повече от веднъж, като индикатор за развитието на схващанията с течение на времето в този текущ дебат.

Питър Дрост [Peter Drost](1959)

Геноцидът е умишлено физическо унищожаване на отделни човешки същества поради принадлежността им към някоя човешка общност като такава.

Вахакън Дадърян [Vahakn Dadrian] (1975)

Геноцидът е успешен опит от една доминираща група, притежаваща официална власт и/или с преобладаващ достъп до общите властови ресурси, да намали чрез принуда или смъртоносно насилие броя на малцинствена група, чието пълно трайно унищожение се счита за желателно и полезно и чиято уязвимост е основен фактор, който е допринесъл за решението за геноцида.

Ървинг Луис Хоровиц [Irving Louis Horowitz](1976 г.)

[Геноцидът е] структурно и системно унищожаване на невинни хора от държавен бюрократичен апарат. ...Геноцидът представлява системно усилие във времето да се ликвидира едно национално население, обикновено малцинство ... [и] функционира като основен политически курс, който да осигури съгласие и участие на гражданите.

Лео Купер [Leo Kupfer](1981)

Ще следвам определението за геноцид, дадено в Конвенцията [на ООН]. Това не означава, че съм съгласен с определението. Напротив, считам за голям пропуск изключването на политическите групи от списъка на защитените групи. В съвременния свят политическите различия са най-малкото толкова значимо основание за кланета и унищожаване, колкото са и расовите, националните, етническите или религиозните различия. Затова геноцидът срещу расови, национални, етнически или религиозни групи обикновено също е следствие или е тясно свързан с политически конфликти. Не мисля обаче, че е полезно да се създават нови определения за геноцид, когато има международно признато определение и Конвенция за геноцида, която може да стане основа за някои ефективни действия, макар и ограничавани от основната концепция. Но тъй като това би опорочило анализа за изключване на политическите групи, аз ще се позовавам свободно ... на ликвидирани или изстребвани действия срещу тях.

Джак Нюсан Портър [Jack Nusan Porter](1982)

Геноцидът е умишлено унищожаване, изцяло или отчасти, от правителство или от негови представители на расово, сексуално, религиозно, племенно или политическо малцинство. Той може да включва не само масови убийства, но и гладуване, принудително депортиране и политическо, икономическо и биологическо покоряване. Геноцидът включва три основни компонента: идеология, технология и бюрокрация/организация.

Йехуда Бауер [Yehuda Bauer](1984)

[Геноцидът е] планираното унищожаване, от средата на деветнадесети век, на расова, национална или етническа група като такава по следните начини: (а) избирателни масови убийства на елити или на части от населението; (b) премахване на национална (расова, етническа) култура и религиозен живот с намерението за „денационализация“; (c) заробване със същото намерение; (d) унищожаване на националния (расов, етнически) икономически живот със същото намерение; (e) биологично убиване чрез отвлечане на деца или предотвратяване на нормален семеен живот, със същото намерение. ...[Холокостът е] планирано физическо унищожаване, по идеологически или псевдо-религиозни причини, на всички членове на национална, етническа или расова група.

Джон Л. Томпсън и Гейл А. Кетс [John L. Thompson and Gail A. Quets](1987)

Геноцидът е доколкото унищожаването на една социална група от каквито и да е представители, независимо от намеренията им и чрез целенасочени действия, попада извън признатите договорености за легитимна война.

Исидор Уолиман и Майкъл Н. Добковски [Isidor Wallimann and Michael N. Dobkowski](1987)

Геноцид е умишлено, организирано унищожаване на расови или етнически групи, изцяло или в голяма степен, от дадено правителство или от негови представители. Той може да включва не само масови убийства, но и принудително депортиране (етническо прочистване), системни изнасилвания и икономическо и биологично покоряване.

Хенри Хутенбах [Henry Huttenbach](1988)

Геноцид е всяко действие, което поставя самото съществуване на дадена група в опасност.

Хелън Фейн [Helen Fein](1988)

Геноцидът представлява серия от целенасочени действия на извършител(и), за да се унищожи една общност чрез масови или избирателни убийства на членовете на групата и да се потисне биологичното и социалното възпроизвеждане на общността. Това може да се постигне чрез наложена забрана или ограничаване на възпроизводството на членовете на групата, увеличаване на детската смъртност и прекъсване на връзката между репродукцията и социализацията на децата в семейството или групата на произход. Извършителят може да представлява държавата на жертвата, друга държава или друга общност.

Франк Чолк и Курт Джоонасън [Frank Chalk and Kurt Jonassohn](1990)

Геноцидът е форма на едностранно масово убийство, при което държава или друг орган възнамерява да унищожи дадена група, като тази група и членството в нея се определят от извършителя.

Хелън Фейн (1993)

Геноцидът е целенасочено действие на извършителя за физическо унищожаване на една общност, пряко или непряко, чрез забрана на биологичното и социално възпроизвеждане на членовете на групата, поддържано независимо от това дали жертвата се е предала или липсва заплахата от нейна страна.

Стивън Т. Катс [Steven T. Katz](1994)

[Геноцид е] осъвременяване на намерението, макар и успешно осъществявано, да се убие в нейната цялост някоя национална, етническа, расова, религиозна, политическа, социална, полова или икономическа група с всякакви средства, като тези групи се определят от извършителя.

(Бележка: Променена от Адам Джоунс през 2000 г., като следва да се чете „да се убие напълно или в значителната си част...“)

Израел Чарни [Israel Charny](1994)

Геноцид в общия смисъл означава масовото избиване на значителен брой хора, когато това не е в хода на военни действия срещу военните сили на признат враг, а в условията на беззащитност на жертвата по същество.

Ървинг Луис Хоровиц (1996)

Геноцидът тук е дефиниран като *структурно и системно унищожаване на невинни хора от държавен бюрократичен апарат...* Геноцид означава физическо осакатяване и ликвидиране на хора в големи мащаби, опит на онези, които управляват, да постигнат пълно отстраняване на въпросните хора.

(*Бележка:* Хоровиц подкрепя „внимателното разграничаване на [еврейския] Холокост от геноцид“; той също така препраща към „явлението масово убийство, на което геноцидът е синоним“.)

Барбара Харф [Barbara Harff](2003)

Геноцидът и политическото ликвидиране са насърчаване, изпълнение и/или мълчаливо съгласие на провеждани политики от управляващите елити или от техни представители – или в случай на гражданска война, една от съперничаещите си власти – които имат за цел да унищожат, изцяло или отчасти, дадена обществена, политическа или политизирана етническа група.

Предотвратяване и наказване на престъпления срещу човечеството

Наказването на нацистките престъпления – вододел в международното наказателно право

Основите за развитието на международното наказателно право са поставени от процесите и присъдите на Международните военни трибунали в Нюрнберг и Токио след Втората световна война. След Вестфалския [мирен] договор от 1648 г. се налага доктрината за ненамеса в делата на други народи. Около 300 години по-късно, жестокостите, извършени от нацистите, техните съюзници и колаборатори, са сметнати за толкова зловещи, че да съставляват престъпления срещу човечеството: престъпления, които биха могли да бъдат съдени в първите международни наказателни съдилища.

Тези съдебни процеси, които са привлекли вниманието в световен мащаб, са показали за пръв път в историята, че всеки човек, независимо от ранга му, може да бъде подведен под отговорност за престъпления по международното право и че това би могло да бъде наложено на международно равнище. По-специално, трибуналет в Нюрнберг изправя пред правосъдието главните немски военнопръстъпници, включително високопоставени държавни служители и нацистки лидери, за престъпления по международното право. Обвиняемите са обвинени в заговор за война (за планиране на войните за разширяване на нацистка Германия), престъпления срещу мира (за нахлуване в държави, които не са представлявали заплаха), военни престъпления (за жестокости, извършени срещу цивилни в окупираните земи и срещу военнопленници), както и за престъпления срещу човечеството (по-специално престъпленията на Холокоста – масовите убийства на европейски евреи).

Наказателните процеси в Нюрнберг са били важни не само за развитието на международното хуманитарно право, но и за законодателството за индивидуалната наказателна отговорност: за пръв път престъпления с международно измерение, извършени като част от държавна политика, са били преследвани от международен трибунал.

Процесът на установяване на международно наказателно право е доразвит през 1948 г. с правното дефиниране на геноцида като отделно. Конвенцията на ООН за геноцида е пряк отговор на престъпленията на нацистите и техните колаборатори.

Каква е ролята на Международния наказателен съд и на другите международни съдилища?

След създаването на трибуналите в Нюрнберг и Токио и на Конвенцията на ООН за геноцида, изтича дълъг период докато бъдат предприети допълнителни стъпки за разработване и прилагане на международното наказателно право. Тези етапи обаче са забележителни: в отговор на масови нарушения на правата на човека и като мярка за

възстановяване на международния мир и сигурност Съветът за сигурност на ООН през 1993 г. създава Международния наказателен трибунал за бивша Югославия, а през 1994 г. – Международния наказателен трибунал за Руанда. Създаването на тези трибунали, а впоследствие на други съдебни органи за Сиера Леоне, Камбоджа и Ливан, отразява все по-голямата решимост на международната общност, че подобни престъпления вече не трябва да се толерират.

Във всеки отделен случай обаче бяха създадени отделни органи за конкретни ситуации и затова всички те са с ограничен обхват. Желанието за съд с правомощия, който да разглежда престъпления срещу международното право навсякъде, където са били извършени, доведе до създаването на Международния наказателен съд (МНС) през 1998 г. Подкрепен от над 110 държави членки и с няколко текущи дела и разследвания, МНС стана важен инструмент, който да гарантира, че извършителите на груби престъпления и масови жестокости няма да избягват наказателно преследване и наказание.

Как функционират тези международни съдебни органи?

Международните наказателни трибунали за Югославия и Руанда имат право да наказват лицата, отговорни за тежки нарушения на международното хуманитарно право. Те включват престъпления срещу човечеството, военни престъпления и геноцид. Множество лица, обвинени в геноцид, са били съдени от тези трибунали, като и двата са се произнесли с важни решения по отношение на геноцида. Държавите са задължени да сътрудничат на съответния международен трибунал при разследването и наказателното преследване на лица, обвинени в извършване на тежки нарушения на международното хуманитарно право.

Трибуналите са създадени от Съвета за сигурност на ООН, съгласно неговите правомощия да поддържа мира и да предприема военни и невоенни действия за „възстановяване на международния мир и сигурност“.

Решенията, вземани от Съвета за сигурност, са правно обвързващи за всички държави — членки на ООН. Задължението на националните държави да сътрудничат с тези съдилища има предимство пред всички други задължения и включва изпълнението на заповеди за арест, екстрадиция и осигуряване на достъп до доказателства.

Международният наказателен съд има юрисдикция също така и върху най-тежките престъпления от международно значение: геноцид, престъпления срещу човечеството и военни престъпления. Наскоро беше решено и престъплението агресия да бъде включено в правомощията на МНС, но това все още не е влязло в сила.

Държавите, които са се присъединили към МНС, са задължени да сътрудничат изцяло на Съда при негови разследвания и наказателно преследване на престъпления. Това задължение става универсално, когато даден въпрос бъде отнесен до Съда от Съвета за сигурност. Съдът ще действа само ако даден случай не е разследван или преследван от националната съдебна система или когато националното производство не е ефективно. Освен това, МНС води дела срещу лица, които са обвинени в най-тежките престъпления. В това отношение МНС е не само съд от последна инстанция, но и допринася за укрепването на националните мерки за налагане на индивидуална отговорност за международни престъпления.

Нищо ли не се е променило?

Когато изучаваме историята на Холокоста, не е необичайно студентите да размишляват върху последващи и продължаващи актове на геноцид и престъпления срещу човечеството по целия свят и да изпитват усещането, че нищо не се е променило. Докато обаче светът още е белязан от такива престъпления и докато механизмите за предотвратяването им все още не са достатъчно ефективни, все пак има промяна в начина, по който международната общност възприема и реагира на тези зверства.

Международните съдилища и трибунали са важни в борбата срещу безнаказаността и в предотвратяването на бъдещи нарушения на правата на човека и на международното хуманитарно право. Те играят важна роля за създаването на чувство за справедливост за жертвите и засегнатите общности и за насърчаване на национални мерки за помирение. Освен това те произвеждат значителен възпиращ ефект.

Множеството приключени дела показват на международната общност, че дори най-високопоставените политически и военни лидери могат, независимо от техния имунитет, да бъдат обвинени за най-тежките престъпления.

Научете повече за геноцида

Полезни връзки към допълнителна информация и съвети

Информация и образование

Мемориалният музей за Холокоста на САЩ предлага историческа информация за Холокоста, съвременния геноцид и съвети за изучаване. <http://www.ushmm.org/>

Хюман Райтс Уоч [Human Rights Watch] предлага дискусия по широк кръг въпроси, свързани с правата на човека, разпределени по географско местоположение. <http://www.hrw.org>

Страницата на ООН за правата на човека очертава политиките и международните договори относно правата на човека. <http://www.un.org/rights/>

Уеб център за документация за геноцида [Web Genocide Documentation Centre]. Освен документите, свързани с конкретни случаи на геноцид, той предоставя информация и за правните разпоредби и законодателство за геноцида.

<http://www.ess.uwe.ac.uk/genocide.htm>

Genocide Watch предоставя преглед на различни случаи на геноцид от 1945 г. насам.

<http://www.genocidewatch.org/genocidetable2005.htm>

Превенция и активност

Prevent Genocide International, освен информацията за текущи и минали случаи на геноцид, предлага и форми на активност в борбата за прекратяване на геноцида.

<http://www.preventgenocide.org/>

The Aegis Trust <http://www.aegistrust.org/> провежда кампании срещу престъпления срещу

човечеството и геноцид. Дейността му включва: научни изследвания, политика, образование, възпоменания, медийна работа, кампании и хуманитарна подкрепа за жертвите.

Genocide Intervention <http://www.genocideintervention.net/index.php>

Genocide <http://www.ppu.org.uk/genocide/> предоставя информация за учители, ученици и техните родители

Проект за предотвратяване на геноцида[The Genocide Prevention Project]
<http://www.preventorprotect.org/>>

Работна група за превенция на геноцида[Genocide Prevention Task Force]
<http://www.usip.org/programs/initiatives/genocide-prevention>

Сайтове, в които се разглеждат конкретни случаи на престъпления срещу човечеството

Американски индианци: <http://www.nmai.si.edu/>

Армения: <http://www.armenian-genocide.org/>

Босна: <http://www.cco.caltech.edu/~bosnia/>

Камбоджа: <http://www.yale.edu/cgp>

Източен Тимор: http://www.yale.edu/gsp/east_timor/

Руанда: <http://www.hrw.org/reports/1999/rwanda/>

Судан: <http://www.darfurgenocide.org/>

Украйна: <http://www.infoukes.com/history/famine/index.html>